

Historia Łodzi prosto z Księżego Młyna

"Wywołać wspomnienia"

Stefan Sztromajer jest chemikiem z wykształcenia i wieloletnim pracownikiem akademickim Politechniki Łódzkiej. Pasjonuje się motocyklami i aparatami fotograficznymi. Urodził się w Łodzi w 1931 roku. Przez ponad 75 lat fotografował rodzinne miasto. Był czas, że nie ruszał się z domu przy ulicy Piotrkowskiej bez aparatu fotograficznego, dzięki temu zarejestrował, jak miasto się zmieniało. Na jego zdjęciach widać nie tylko drewniane domy przy ulicy Nawrot, wyburzone kamienice przy ulicy Głównej, zmieniające się witryny sklepowe czy plakaty polityczne z różnych epok, ale przede wszystkim ludzi: niewidomego sprzedawcę sznurowadeł z Piotrkowskiej, starsze panie handlujące konwaliami na Zielonej czy cinkciarzy spod Grand Hotelu.

Gdyby nie Zofia Sztromajer, negatywy tych zdjęć nadal kurzyłyby się gdzieś w pudłach. To ona zmobilizowała męża, by je zdigitalizował i zaprezentował. To dzięki niej powstało kilka wystaw z fotografiami Łodzi widzianej oczami pana Stefana i album "Łódź. Od końca do końca" ze zdjęciami z lat 1945-1989. To ona namówiła go również, by opowiedział ciekawą historię swojej rodziny, a sama spisała jego relację. Dlatego książka "Wywołać wspomnienia" jest faktycznie dziełem tych dwojga: Zofii i Stefana Sztromajców.

"100 dni Operacji Łódzkiej 1914 roku na łamach ówczesnej prasy"

Ta książka skierowana jest przede wszystkim do pasjonatów Wielkiej Wojny 1914-1918. Stanowi kompilację wycinków prasowych z pięciu ówczesnych dzienników: „Gazety Wieczornej”, „Nowej Gazety Łódzkiej”, „Nowego Kurjera Łódzkiego”, „Prądu” oraz „Rozwoju”. Wyimki dotyczą walk, jakie toczyły się w okolicach Łodzi od sierpnia do grudnia 1914 roku. Ówczesni dziennikarze pisali nie tylko o ruchach rosyjskich i niemieckich wojsk, ale także o problemach, z jakimi musieli się borykać mieszkańcy Łodzi i okolic na skutek działań wojennych prowadzonych na tych terenach. Informacje, których kiedyś nie sposób było znaleźć w podręcznikach czy historycznych opracowaniach, zachowały się w archiwalnej prasie. Sięgnięcie do takiego skarbcza okazało się bezcenne. Autor opracowania - Andrzej Jan Braun - dokonał solidnej kwerendy prasowej. Dzięki temu umożliwił czytelnikowi poznanie tamtych wydarzeń z pierwszej ręki, czyli od ówczesnych dziennikarzy publikujących informacje o tym, co działo się na linii frontu oraz o tym, jak wyglądało życie mieszkańców pobliskich miejscowości. Książkę wzbogacają liczne archiwalne zdjęcia oraz pocztówki, pochodzące z kolekcji autora publikacji.

"Litzmannstadt-Getto. Miejsca. Ludzie. Pamięć"

Książka Joanny Podolskiej opowiada o dzielnicy żydowskiej utworzonej przez Niemców w lutym 1940 roku na terenie okupowanej Łodzi. W kwietniu tego roku nazwę zamieniono na Litzmannstadt. Getto łódzkie przetrwało do sierpnia 1944 roku, a w pewnych przejawach do stycznia następnego roku. Było to ostatnie tak duże skupisko społeczności żydowskiej na terenie Europy. Autorka zebrała wiedzę o łódzkim getcie - bardzo bogatą, ale rozproszoną po wielu dziennikach, które powstawały w czasie wojny, dokumentach i materiałach archiwalnych, wspomnieniach ocalałych, opracowaniach naukowych i tekstach dziennikarskich. Książka stanowi kompendium wiedzy na temat historii Łodzi w czasie II wojny światowej, Litzmannstadt-Getto i jego najważniejszych mieszkańców, w tym m.in.: przełożonego Starszeństwa Żydów Chaima M. Rumkowskiego, pisarzy: Arnolda Mostowicza, Chavy Rosenfarb, Jeszajahu Szpigla, malarzy: Icchaka Braunera, Izraela Lejzerowicza, Józefa Kownera, muzyków: Dawida Bajgelmana, Teodora Rydera, Jankiela Herszkowicza czy autorów "Kroniki łódzkiego getta". Nie zabrakło opisów wielu innych osób oraz miejsc, które odgrywały istotną rolę w odrębnej dzielnicy. Ponadto opracowanie zawiera wyjątkowe, niepublikowane dotąd archiwalne i współczesne fotografie, ciekawostki dotyczące faktów i miejsc wciąż obecnych w topografii i

pamięci Łodzi oraz wybrane cytaty z różnorodnej literatury.

Książkę uzupełniają osobiste odkrycia autorki dokonane na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat, będące rezultatem setek wywiadów, które przeprowadziła z ocalałymi w Polsce, Izraelu, USA i wielu innych krajach. To książka ważna i potrzebna, uzupełnia wiedzę, ale odsyła także do wielu naukowych opracowań na temat łódzkiego getta.

"Potęga Scheiblerów. Rodzina"

Pozycja przybliżająca działalność łódzkiego fabrykanta Karola Wilhelma Scheiblera, jego żony Anny, spadkobierców i osób skoligaconych z rodziną Scheiblerów: Herbstów, Grohmanów, Wernerów. Autorzy: Małgorzata Laurentowicz-Granias oraz Marcin Gawryszczak, na bazie dotychczasowych badań naukowych i wielu publikacji w sposób przystępny starają się jak najpełniej przedstawić głównego bohatera Karola Scheiblera i jego rodzinę. Jednocześnie pokazują „potęgę i fenomen” rodzinnych zakładów, a tym samym przemysłu włókienniczego w Łodzi na tle różnych uwarunkowań polityczno-gospodarczych, zmieniających się rządów i władz. Ważnym elementem książki jest również ukazanie działalności społecznej, dobroczynnej i kulturotwórczej członków rodziny.

Książka oddaje klimat XIX-wiecznej Łodzi, przybliża codzienne życie zarówno fabrykanckich rodów, jak też rodzin robotniczych. Znajdziemy tu również ciekawostki z życia rodziny i powojenne losy jej członków. Dodatkowym atutem są wspomnienia dawnych pracowników zakładów Scheiblera, którzy przywołują różne zdarzenia, opisują miejsca swojej pracy lub mieszkania. Opowiadają również o relacjach, jakie panowały między robotnikami a właścicielami fabryk.

Wydawać by się mogło, że o łódzkiej rodzinie Scheiblerów napisano już wszystko. To pozory. Autorom tej książki udało się bowiem odnaleźć wiele nieznanymi epizodów z ich życia i w zajmujący sposób powiązać je z dziejami przedsiębiorstwa i historią miasta. Wśród ilustracji znaleźć można liczne po raz pierwszy publikowane.

"Prezydent Łodzi Franciszek Traeger"

Książka autorstwa Jerzego Józefa Głowackiego jest biografią naukową drugiego prezydenta Łodzi Franciszka Traegera, żyjącego w latach 1812-1880, a wspomniany urząd sprawującego w latach 1844-1862. Punktem wyjścia do jej napisania był niewielki i nieznanymi szerzej zbiór pamiątek po Traegerze, znajdujących się w Centralnym Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, po raz pierwszy omówiony właśnie w tym opracowaniu.

Głównym celem autora jest jednak przedstawienie ważnej postaci reprezentującej stosunkowo mniej znany rzemieślniczo-manufakturowy okres w dziejach miasta, kiedy to dopiero budowano podstawy przemysłu fabrycznego, a duży odsetek ludności stanowili imigranci. W książce poruszone zostały zarówno dzieje urzędniczej kariery Traegera, jak i podejmowane przez niego wysiłki mające na celu krzewienie przemysłu i rozwój lokalnej infrastruktury. Po raz pierwszy zostały szczegółowo opisane dramatyczne okoliczności ustąpienia z urzędu oraz niektóre fakty dotyczące jego życia prywatnego.

"Wierni"

Lato 1942 roku, Trzecia Rzesza jest u szczytu potęgi. We wcielonej do Niemiec Łodzi, przez hitlerowców przemianowanej na Litzmannstadt, panuje terror. Strzępów nadziei trzyma się garstka straceńców próbująca walczyć z nazistowską machiną śmierci. Kto mówi prawdę, kto gra na dwa fronty, kto się sprzedał, a kto pozostał wierny? I jaka jest cena wierności?

"Wierni" Piotra Sowińskiego to opowieść o trudnych wyborach moralnych w niemoralnych czasach. Bohater, komisarz policji, prowadzi śledztwo związane z serią wyłudzeń. Jako pół Polak, pół Niemiec próbuje odnaleźć swe miejsce w nowej rzeczywistości. Podążając tropem intrygi, wkracza w świat

łódzkiej konspiracji, by odkrywać tajemnice odważnych działań wymierzonych w Trzecią Rzeszę. Powieść garściami czerpie z prawdziwych wydarzeń, ukazując heroiczną walkę łódzkiego podziemia w ramach Akcji „N” i niebezpośrednie, ale bardzo kreatywne i ryzykowne metody walki z okupantem. Tłem dla opowieści są rozgrywki podziemnego Widzewa, rekordzisty w liczbie rozegranych meczy w konspiracyjnej lidze piłkarskiej – walka o godność miała i takie oblicze.

opracował Dawid Brykalski